

Párduc és leopárd, 1933

Olaj, fa, 100x62,5 cm
Jelezve jobbra lent: Paizs Goebel 933

Kikiáltási ár: 1 600 000 Ft / 6 400 EUR

Franz Marc: A tigris, 1912,
Bernhard Koehler-Stiftung

Henri Rousseau: Az oroszlán lakomája,
1907 körül, magántulajdon (részlet)

Paizs Goebel művészete 1930 után

A magyar művészettörténetben Paizs Goebel Jenő leginkább Csontváry Kosztka Tivadar és Gulácsy Lajos alakjához hasonlítható. A festő rövid, alig több mint két évtizedet felölelő életműve a két zseniális művészhez hasonlóan egyetlen irányzat zászlaja alá sem sorolható. Művészi pályája, talán éppen ezért mindig is félszárnyéban maradt, egyéni látásmódját, korára különösen érzékenyen reagáló személyiségét ugyanis egy művészettörténeti szempontrendszer sem tudta értelmezni. Mély és bensőséges hangvételű művészete látomásos művészet, melyben a francia Henri Rousseau gyermeki naivitása keveredik az olasz metafizikus festők melankolikus álmovilágával.

A festő művészetének „delelője” egy rövid, négy éves időszakra tehető, melynek határait az 1931. márciusában és 1935. februárjában, az Ernst Múzeumban rendezett kiállítások jelölik. Goebel húszas években készült, Szőnyi hatásáról árulkodó alkotásainak stílusa ekkor alaposan megváltozott. E két kiállítás képein már a csakra jellemző egyéni, kiforrott nyelven szólal meg művészete. Egyre gyakrabban használt temperafestéket, míg a hangsúlyosan plasztikus formák, és a tömegszerűségre kiélezett megfogalmazás helyett a homogén színfelületek és a dekorativitástól sem mentes kontúrozás kap kiemelt szerepet kompozícióin. Festményei síkszerűvé válnak, miközben témái egy mesészerű világ melankolikus látomásáivá erősödnek. Ekkor készíti legismertebb és talán legjelentősebb alkotásait az *Aranykört* és a *Rákos csendéletét*, de ekkor festi jellegzetes dzsungelképeit is.

A dzsungel, mint téma Paizs Goebel festészetében

Az 1924-es és 1925-ös évek során több hónapot Barbizonban dolgozó festő egy alkalommal különös történettel szórakoztatta társait Szentendrén. Kántor Andor a következőképpen emlékezik vissza Goebel „sztorijára”: „*sokat mesélt barbizoni tartózkodásáról: egy párizsi barátja meglátogatta őt, és autókázni vitte a barbizoni erdőben, melynek útjait keresztül-keresztül járták. A végén már úgy festett a történet, hogy a fák között cikázva rohanniak és a barátságos barbizoni erdő egy Amasonas melletti őserdővé vált ...* – s amint Kántor folytatja – *Paizs Goebel csodálatos állatokat, színes madarakat és bámulatos virágokat látatott velünk.*”

Arra a kérdésre, hogy a dzsungel témája miért ily hirtelen és előzmények nélkül bukkan fel Goebel festészetében nehéz választ adni. Bár a téma valóban csak a harmincas évek elején jelent meg képein, a mesés, misztikus ködfátyolba bújtatott erdő és rengeteg motívuma már a húszas években is fontos szerepet tölt be a festő melankolikus képzeletvilágában. (Így például Dante *Isteni színjátékát* illusztrálva 1925-ben.) Sőt a dzsungel-motívum felbukkanásának okát fejtegetve minden bizonnyal a – Goebel által ismert és nagyra tartott francia „vamos” Rousseau festészetének hatásával is számolnunk kell. A francia művész „naiv” képeinek Goebelre gyakorolt megrázó ereje nyilvánvaló, ahogy Paizs festészetének egyik kutatója, Verba Andrea fogalmaz: „... az őserdő ábrázolása mindkettejük részéről egyfajta képzeletbeli szecesszió”. E látomásos világ elburjánzásának okát azonban elsősorban a művész érzékeny személyiségében kell keresnünk.

Szabadulni a valóság jelenségeitől

Paizs, egy gyerekkori betegségéből adódóan siket, beszédhibás és – szentendrei társainak visszaemlékezései szerint – meglehetősen zárkózott személyiség volt. Olyan kissé különc figura, aki hajlamos volt egy félig mesebeli, félig nosztalgikus belső-világkép megteremtésére, mely bizonyos szempontból önvédelemnek is tekinthető a társalanság, valamint közvetlen környezete és a valóság rideg érzéketlenségével szemben. Kivetített nosztalgikus víziói a való világ átíratát eredményezték művészetében. A fenti, barbizoni történet is bizonyítja: a valóság jelenségeitől szabadulni kívánó képzelete, hol játékos, hol melankolikus víziókban szabadulja fel a valóság kötelekeit, igazi táptalajt nyújtva ezzel többek között a dzsungel-képek megalkotására is.

A *Párduc és leopárd* ezen víziónárius képzelőerő teremtménye. Olyan szövevényes, dús és telt megfogalmazású kép, mely a természet mélyebb, forróbb lüktetésű életét, a növényi és állati lét mohó eleven erejét érzékelteti. Goebel nosztalgikus világa ugyanakkor megidéz a leghitelesebben talán az ókeresztény mozaikművészet néhány remekművén megfogalmazott – paradicsomi állapot biblikus témáját is. Ahogy Kállai Ernő fogalmaz, „... (Paizs) a mesék és a csodák boldogító világaként éli meg közvetlen környezetét. Osztózik a gyermekek és az együgyűek égi kegyelmében, s már itt a földön, ebben az esetleges és szomorú világban megtalálja az elveszett paradicsomot”.

Kaszás Gábor

